

GIL

PERIODIEKE UITGAVE OVER HIV-BEHANDELING

SPECIALE UITGAVE
INTERNATIONAL AIDS
CONFERENCE 2018
AMSTERDAM

NU OOK ONLINE - WWW.GILONLINE.NL

Peter Reiss
Reportage AFAS Live
Peter van Rooijen
Lambert Grijns
Louise van Deth
Bertus Tempert

NUMMER 39/40, ZOMER 2018

Prof. Peter Reiss

ONLINE INTERVIEW - WWW.GILONLINE.NL

Foto: Marjolein Annegarn

Meer mondiale solidariteit & tolerantie

Op 23 juli begint in Amsterdam de 22e International AIDS Conference en Peter Reiss werkt al jaren aan een *once in a lifetime job* voor deze conferentie, namelijk: het co-voorzitterschap. Als Nederlands hiv-specialist en vanuit zijn rol als medisch wetenschapper moet hij dan vooral oog hebben voor de mondiale aspecten van hiv-zorg, en zich open stellen voor de standpunten van actiegroepen, politici en geldschieters. In de jaren voorafgaand aan de conferentie heeft hij al aan deze veelzijdige rol kunnen wennen.

- AIDS 2018 Co-Chair
- Hoogleraar Inwendige Geneeskunde, Afdeling Global Health en onderafdeling Infectieziekten Academisch Medisch Centrum, Universiteit van Amsterdam
- Amsterdam Institute for Global Health and Development
- Directeur Stichting HIV Monitoring

Tijdens de toewijzingsprocedure van de conferentie maakte Reiss deel uit van het team dat ervoor zorgde dat het prestigieuze evenement naar Amsterdam kwam en later van het lokale organisatiecomité: de Amsterdam Planning Group. 'In de aanloop naar de conferentie speelt de Amsterdam Planning Group een belangrijke rol voor activiteiten in Nederland rondom de conferentie', zegt Peter Reiss 'maar voor mijn functie als co-voorzitter ben ik met name mede eindverantwoordelijk voor het programma van de conferentie zelf en voor het uitdragen van de juiste boodschappen. Dat lijkt misschien eenvoudig, maar dat is het niet. Het programma richt zich niet alleen op nieuwe wetenschappelijke inzichten over hiv, zoals fundamentele kennis over het virus, maar ook op de implementatie van nieuwe kennis in de praktijk. In feite probeer je verschillende invalshoeken samen te brengen: van wetenschap tot implementatie, tot beleid, tot activisme en alles

.....

Er waren dit jaar ongeveer 8.000 inzendingen over allerlei vormen van onderzoek

.....

wat daar tussen zit. Dat is een kwestie van passen en meten; de verschillende invalshoeken moeten elkaar idealiter versterken, dus dan moet je heel nauwgezet selecteren welke presentaties je wel en niet toelaat tot de conferentie. Er waren dit jaar ongeveer 8.000 inzendingen over allerlei vormen van onderzoek. Daarvan hebben wij er ruim 2.800 toegelaten. Diezelfde zorgvuldigheid moeten wij betrachten bij het uitdragen van onze boodschap. Die luidt: wij kunnen de hiv-epidemie de baas, maar dan moet je het wel op de juiste manier en op basis van kennis aanpakken. Het laatste deel van die boodschap klinkt niet iedere beleidsmaker/politicus even prettig in de oren.'

Hiv/aids actueel houden

De internationale doelstelling 'in 2030 hiv/aids de wereld uit' is ambitieus en de tussentijdse doelstellingen voor 2020, de bekende 90-90-90 regel, lijkt niet te worden gehaald, althans niet in alle landen. Peter Reiss: 'De ambitie om in 2020 zo ver te

zijn dat 90% van de mensen met hiv zijn status kent, 90% van hen in zorg met virusremmers wordt behandeld en bij 90% van de behandelde personen het virus niet-detecteerbaar is, werd geformuleerd in 2014. Dat leverde een enorme dynamiek en veel energie op. Nu weten we dat het waarschijnlijk niet zal

.....

Volgens mij kun je stellen dat aandacht loont

.....

worden gehaald en tevens weten we dat die doelstellingen niet voldoende zijn om een aids-vrije wereld in 2030 te bereiken. Maar toch kan de conferentie van 2018 opnieuw een impuls geven aan de hiv-zorg en ervoor zorgen dat de urgentie wordt gevoeld om de juiste maatregelen te nemen. In deze fase van de epidemie zijn de accenten in de zorg anders komen te liggen dan in eerdere fases. De implementatie van gerichte projecten is erg belangrijk geworden, met name vanuit het inzicht dat behandeling en preventie hand in hand gaan: als je mensen met hiv een goede behandeling verleent, kunnen zij het virus niet meer overdragen. In feite is goed behandelen dus een vorm van preventie. Daarnaast is de beschikbaarheid van PrEP voor mensen die een hoog risico lopen om hiv te krijgen heel belangrijk en urgent. Wetenschappers en behandelaren zijn daarvan overtuigd, maar politiek kunnen bepaalde behandelstrategieën erg gevoelig liggen. Helaas blijkt aan regeringstafels in diverse landen dat het belang van het individu niet altijd hetzelfde is als het belang van de staat. Om desondanks de druk op politiek leiders op te voeren is het belangrijk dat wij hiv/aids hoog op de politieke agenda houden. Daaraan hopen wij met de International AIDS Conference bij te blijven dragen.'

Nieuwe probleemgebieden

Aandacht voor de hiv-problematiek, goed toegesneden op een lokale situatie, lijkt te leiden tot verbetering van de zorg. Peter Reiss: 'Ik kan het niet keihard bewijzen, maar volgens mij kun je stellen dat aandacht loont. In Amsterdam hebben wij recent meer vooruitgang geboekt bij het vroeg opsporen en testen van mensen met hiv dan elders in Nederland. Volgens mij is dat vermoedelijk voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het

samenspel van activiteiten van het H-TEAM in de stad. Dergelijke ervaringen geven hopelijk aanknopingspunten om ook op landelijke schaal onder andere het testbeleid te verbeteren. Het aantal zelftesten neemt toe, maar aanvullende regelgeving en legalisering hiervan en het waarborgen van een goede *follow up* na de test is nodig. Met name mensen met een migratie achtergrond komen te laat in zorg. Bij hen bestaat vaak een sterk stigma rond hiv en aids. Dat staat het aanvragen van een test in de weg. Hetzelfde mechanisme zie je ook in Oost-Europa en Centraal Azië waar de hiv-epidemie enorm snel groeit. Het stigma is daar nog enorm en het lukt slechts mondjesmaat om mensen met hiv te bereiken met goede voorlichting, preventie en zorg. Gebrek aan politieke wil en leiderschap zijn wezenlijke obstakels. Zo sprak Poetin onlangs wel op een conferentie over tuberculose, maar niet op één over hiv. Het gevolg is, dat in landen als Rusland de hiv-epidemie onnodig sterk toeneemt. Wij willen graag dat hieraan een halt wordt toegeroepen, maar daarvoor is de inzet van politici uit die landen absoluut nodig. In de aanloop naar de conferentie is ons ministerie van Buitenlandse Zaken, samen met WHO en UNAIDS, dan ook druk bezig om te proberen politici uit Oost-Europa en Centraal Azië naar

Het stigma in Oost-Europa en Centraal Azië is nog enorm en het lukt mondjesmaat om mensen met hiv te bereiken

Amsterdam te halen. Daarnaast zal op de conferentie speciaal plaats zijn voor onderzoek vanuit die regio, waarbij het met name om resultaten van lokale implementatieprojecten zal gaan. We willen bewust succesvolle initiatieven uit die regio's profileren, zodat andere regio's dat kunnen navolgen.'

Profileren Nederlandse hiv-zorg

Het accent tijdens de 22e conferentie ligt onder andere op Oost-Europa en Centraal Azië, maar de bijeenkomst vindt plaats in Nederland. Het is daarmee een ideale gelegenheid om het Nederlandse hiv-beleid onder de aandacht te brengen. Peter Reiss is echter terughoudend: 'Wij moeten voorkomen dat we onszelf op de borst gaan kloppen. Vergeleken bij het oosten zijn we mijlen verder met onze zorg, maar bij ons valt ook nog genoeg te verbeteren. Het zal mij bijvoorbeeld benieuwen of nog voor de start van de conferentie de implementatie van PrEP in Nederland een feit zal zijn. De karakteristieken van de Nederlandse hiv-zorg (laagdrempeligheid en inclusiviteit) worden tijdens de conferentie waarschijnlijk niet als zodanig geprofileerd in een aparte sessie, maar zullen vermoedelijk wel doorklinken in veel

van wat wij onder de aandacht gaan brengen. Zo zal Reina Buijs, plaatsvervangend Directeur Generaal bij Buitenlandse Zaken spreken over *"Back to basics: Sex rights and education"* en daarin zal de Nederlandse benadering van hiv ongetwijfeld duidelijk doorklinken. De Nederlandse aanpak zal vooral

Gebrek aan politieke wil en leiderschap zijn wezenlijke obstakels

worden geprofileerd in de Global Village en daarnaast organiseren wij voor groepjes belangstellenden Engagement Tours langs Nederlandse projecten. Als co-voorzitter kan ik natuurlijk aspecten van de Nederlandse hiv-zorg ook naar buiten brengen in gesprekken met de pers.'

Meer tolerantie nodig

Vanuit mondiaal perspectief gezien is de tolerantie in Nederland groot. Dat geldt niet voor alle landen. En dat vormt de grootste barrière voor een succesvolle hiv-zorg en preventie. Peter Reiss: 'Bij ons wordt de laatste tijd weer meer gesproken over stigma. Dat heeft de ogen opnieuw geopend voor problemen die we daarvoor misschien teveel hebben weggeschoven. Denk aan de aarzeling onder migranten en heteromannen om zich te laten testen of zich aan te melden voor zorg. Daarom vinden wij dat er hard moet worden gewerkt aan het bestrijden van het stigma ten aanzien van hiv en aids en dat overheden zich toleranter moeten opstellen tegenover groeperingen die afwijken van de lokale norm. Als bepaalde risicogroepen worden verketterd, zullen we hiv nooit de wereld uit krijgen. Wij zullen dus met politici en leiders uit probleemgebieden moeten praten en hen op betere gedachten moeten brengen, een pleidooi voor tolerantie en een teken van

Als bepaalde risicogroepen worden verketterd, zullen we hiv nooit de wereld uit krijgen

internationale solidariteit. Voor mij is de conferentie geslaagd als er meer mondiale solidariteit en tolerantie ontstaat, waardoor er een omslag kan plaatsvinden in Oost-Europa en Centraal Azië. Dat zal alleen lukken als bij alle betrokkenen het besef ontstaat dat de hiv/aids-problematiek niet is opgelost en dat er een hoge mate van urgentie bestaat om het overal fundamenteel aan te pakken.' ■

RED RIBBON CONCERT - 16 MEI 2018

Fotografie ANP

Koninklijk bezoek aan een spetterend evenement

Een uitgelezen moment om stil te staan bij het feit dat de strijd tegen aids nog lang niet is gestreden, is de AIDS Memorial Week. Traditiegetrouw vindt deze herdenking van alle wereldwijde slachtoffers van aids plaats in mei. Dit jaar viel tijdens deze AIDS Memorial Week één evenement in het bijzonder op: het Red Ribbon Concert op 16 mei in AFAS Live te Amsterdam. Het concert vormt onderdeel van een aantal evenementen dat de opmaat vormt naar de International AIDS Conference 2018. Het muzikale evenement is een initiatief van diverse Nederlandse organisaties en instellingen, zoals het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ministerie van VWS, het Aidsfonds, de Hiv

Vereniging, AFEW, GNP+, Amsterdam Youth Force, KNCV, GGD Amsterdam, I Amsterdam, RAI, en ICSS. De aanwezigheid van Koning Willem-Alexander, Koningin Máxima en Prinses Mabel van Oranje – die zich reeds jarenlang inzet voor de strijd tegen aids – gaf deze avond een koninklijk tintje. Eveneens aanwezig waren minister Sigrid Kaag van Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en minister Bruins van VWS. Het gezelschap werd ontvangen door Peter Reiss, hoogleraar Inwendige Geneeskunde AMC, directeur HIV Monitoring en vicevoorzitter van International AIDS Conference 2018 en Bertus Tempert, voorzitter Hiv Vereniging.

Aidsepidemie nog niet onder controle

De bestrijding van aids staat wereldwijd flink onder druk. Zo slinken de budgetten voor preventie en voorlichting, neemt het aantal infecties in bepaalde regio's schrikbarend toe en is medicatie nog steeds niet voor elke patiënt beschikbaar. De komst van de 22ste International AIDS Conference (AIDS 2018) naar Amsterdam in juli van dit jaar vormt dan ook een goede aanleiding om extra aandacht te vragen voor deze problematiek. Het Red Ribbon Concert was als het ware het startschot in de aanloop naar de conferentie. Gasten en genodigden vormden een kleurrijk gezelschap, zowel letterlijk als figuurlijk. Hoewel de entourage een en al feestelijkheid uitstraalde, was de boodschap die presentatrice Angela Groothuizen de ruim 1.300 aanwezigen voorhield een stuk

worden geholpen. Doel van de expositie is de bezoeker zowel aan het denken te zetten als een spiegel voor te houden. Deze reizende expositie is in de aanloop naar AIDS 2018 op verschillende plaatsen in Nederland te zien (zie [www. https:// aidsfonds.nl/evenementen/pop-up-aids-expo](https://aidsfonds.nl/evenementen/pop-up-aids-expo) voor exacte data en locaties).

Streven naar genezing

Terwijl het Koningspaar zich liet bijpraten op het gebied van aidsbestrijding en kennismakte met een tweetal jonge mensen met hiv die hun verhaal vertelden, namen gasten en genodigden hun plaatsen in. Onder hen bevonden zich Etienne en Onno Schamhart, initiatiefnemers van het PLONS Fonds. Dit fonds – nauw verbonden aan het Aidsfonds – stelt

zich ten doel oplossingen te vinden die het einde van aids dichterbij brengen. Zij verheugden zich op een onderhoudende, muzikale avond maar hoopten daarbij eveneens op meer bewustwording rondom hiv en aids en de noodzaak tot actie, 'want dat is heel hard nodig', aldus Onno. 'Alle aanwezigen vanavond, zoals behandelaren, beleidsmakers en belangenbehartigers weten dat natuurlijk wel, maar daarbuiten is zoveel onwetendheid en onbegrip. Nog steeds, helaas. Mensen denken dat hiv en aids onder controle zijn. "Er is toch medicatie?" zeggen ze dan. En ja, met hivremmers kan het virus onderdrukt worden, waardoor het niet-detecteerbaar is. Het is echter niet weg.' Etienne vulde aan: 'Het virus verschuilt zich, o.a. in de hersenen. Het lijkt dan ook logisch om daar onderzoek naar te doen en te kijken hoe het virus zich gedraagt

en hoe het aangepakt kan worden.' Onno: 'Wat wij willen? Genezing. Als we dat kunnen bereiken, is het einde van hiv en aids pas echt in zicht.' De eerste stappen zijn reeds gezet: in samenwerking met het UMC Utrecht is in 2016 een vierjarig onderzoeksproject gestart naar het brein als schuilplaats voor het hiv-virus. Onderzoekers van het UMC Utrecht onder leiding van dr. Monique Nijhuis bestuderen virussen uit het hersenvocht van mensen met hiv. Naar verwachting leidt dit onderzoek tot meer kennis over het effect van hiv op de hersenen en kunnen de uitkomsten richting geven aan toekomstig onderzoek naar genezing van hiv.

Muziek, dans en persoonlijke verhalen

De avond ging in *up tempo* van start met een vertolking van Rossini's William Tell Overture door de 40 jonge muzikanten van het Ricciotti Ensemble. Tevens werd de bijzondere rol die de stad Amsterdam heeft gespeeld in de beginjaren van de International AIDS Conference belicht. Zo werd onder meer gememoreerd dat de hoofdstad in 1992 op het laatste moment kon inspringen om het congres toch door te laten gaan. Oorspronkelijk had de conferentie in Boston moeten plaatsvinden maar doordat de V.S. mensen met hiv de toegang

Fotografie ANP

minder rooskleurig. Hiv en aids lijken dan misschien wel onder controle, voor heel veel mensen ligt de werkelijkheid echter anders. De cijfers liegen er niet om: zo is 1 op de 4 mensen in Swaziland hiv-geïnfecteerd en vormt Oekraïne binnen Europa het land met de snelst groeiende aidsepidemie. In de afgelopen vijf jaar is het aantal hiv-diagnoses daar bijna verdubbeld: 240.000 mensen leven met hiv waarvan de helft vrouw is. Discriminatie van mensen met hiv speelt in deze regio een belangrijke rol en weerhoudt mensen ervan hulp en/of zorg te zoeken, als deze al voorhanden is. De harde werkelijkheid werd duidelijk geïllustreerd door de mobiele pop-up Aids Expo die door het Koningspaar voorafgaand aan hun entree werd bezocht. Dit mobiele mini-museum vertelt het verhaal van allerlei mensen – in Nederland en daarbuiten – die leven met hiv. Zo worden er video's getoond van Vusi uit Swaziland, Jacky uit Oeganda en Sasha uit Rusland die de dilemma's en problemen laten zien waar mensen met hiv mee worden geconfronteerd. Een tekort aan – of zelfs het geheel ontbreken van – medicatie, maar ook discriminatie en geweld tegen mensen met hiv zijn in sommige regio's eerder norm dan uitzondering. Tevens wordt erop ingegaan hoe de aidsbestrijding er voor staat, en of aids definitief de wereld uit kan

tot het land had ontzegd, leek de bijeenkomst gedoemd te mislukken. Bij het vertonen van een filmpje waarin wijlen burgemeester Van der Laan – wiens broer in de beginjaren van de aidsepidemie overleed aan de gevolgen van de ziekte – een hartstochtelijk pleidooi hield voor Amsterdam als gastheer van AIDS 2018 kon men in de zaal een speld horen vallen. Angela Groothuizen memoreerde het taboe rondom hiv en aids en refereerde hiermee aan de gedenkwaardige uitzending van 'De schreeuw van de Leeuw' van Paul de Leeuw uit 1992 waarin René Klijn openhartig over zijn ziekte vertelde. Niet eerder werd er op de Nederlandse televisie zo openlijk over de ziekte gesproken en werd het grote publiek bewust gemaakt van de impact van aids. Winnaar van de 8ste editie van de Voice of Holland Jim van der Zee bracht samen met violist Niek Baar en cellist Han Bin Yoon in aansluiting hierop het nummer "Mister Blue" ten gehore, terwijl de levensgrote portretfoto van René Klijn via de videoschermen aan weerszijden van de zaal indringend op het publiek keek. Singer-songwriter Maaike Ouboter bracht het gevoelige nummer "Voor jou" ten gehore. Tevens voerden Marijn Rademaker en Timothy van Poucke van het Nationaal Ballet een zinderende *pas de deux* op en was er muziek uit andere windstreken waaronder Chili, de Antillen en Afrika. Zowel Izaline Calister (Curaçao) als Hope Masike (Zimbabwe) benadrukten het belang van preventie en voorlichting in hun land en deelden hun zorgen over de kwetsbaarheid van vooral jonge vrouwen. Bijzonder was ook het optreden van de 15-jarige Chaniel. Geboren in Suriname, hiv-positief, en op zijn 6de vanuit een weeshuis naar Nederland gekomen om op te groeien in een warm adoptiegezin. Zijn

grootste droom? Pianospelen voor een groot publiek. En dat deed-ie. Vol vuur speelde hij met een zelf gecomponeerde boogiewoogie compositie de sterren van de hemel en zette daarmee menige voet in beweging. Hij kreeg op deze avond misschien wel het hardste en langste applaus van allemaal.

Bewustwording blijft belangrijk

"Lady of Soul" Berget Lewis sloot de avond samen met het Nederlands gospelkoor op een spetterende manier af. Een – inmiddels gepensioneerde – vrijwilligster van het befaamde AmsterdamDiner verzuchtte na afloop op de "afterparty" dat ze een 'topavond' had gehad. 'Zoveel geweldige optredens, fantastisch.' Haar zus die haar deze avond gezelschap hield, viel bij: 'Wat een enerverende show!' Ze memoreerde dat een collega van haar echtgenoot jaren terug aan aids was overleden, en wat een schok dat destijds teweeg had gebracht. 'Daarom vind ik het zo goed dat er op deze manier aandacht aan aids-bestrijding wordt geschonken.' Dat laatste was René Simmons, jarenlang buddy bij de Schorerstichting en op deze avond vergezeld van zijn zus die als vrijwilliger bij het Aidsfonds betrokken is, met de dames eens. Hij had ook een 'leuke avond' maar was enigszins teleurgesteld door de muziekkeuze: 'Te veel klassiek naar mijn smaak'. Het belangrijkste voor hem was echter het uitdragen van de boodschap: 'Aids is nog niet voorbij. Het grote publiek weet dat helemaal niet: bij hen speelt onwetendheid nog zo'n grote rol. De voorlichting over hiv en aids op dit gebied moet anders, beter. Ik hoop dan ook van harte dat er meer publiciteit komt, dat dit concert bijvoorbeeld wordt uitgezonden en dat mensen zich bewust worden van de gevaren van hiv en aids.' ■

Peter van Rooijen

ONLINE INTERVIEW - WWW.GILONLINE.NL

Fotografie Marieke de Lorijn / Marsprine

Het glas is nog niet half vol

Peter van Rooijen is voorzitter van het team dat ervoor zorgt dat de International AIDS Conference 2018 een succes wordt voor Nederland. Sinds de keuze voor Amsterdam bekend werd heeft hij zich bezig gehouden met 'positief polderen' om alle groeperingen die de conferentie voorbereiden bijeen te brengen en van een platform te voorzien. Dat bleek nog een hele klus te zijn.

- Executive Director International Civil Society Support (ICSS)
- Voorzitter Amsterdam Planning Group

De activiteiten van de Amsterdam Planning Group richten zich vooral op de planning en organisatie voorafgaand en rondom het congres, op Nederlandse initiatieven en op sponsoring. Van Rooijen: 'Er gaat van alles gebeuren: wetenschappelijke presentaties, ontmoetingen tussen politici en beleidsmakers, werkgroepen, exposities in de Global Village maar ook in de stad, ga zo maar door. Als Amsterdam Planning Group bemoeien wij ons niet met de inhoud daarvan; wij richten ons voornamelijk op de coördinatie en het mogelijk maken van de activiteiten. Daarnaast organiseren wij zelf een beperkt aantal evenementen die vooral gericht zijn op sponsoring van de conferentie, financiering van de hiv-zorg en het creëren van PR-momenten.'

Sponsoring verliep moeizaam

Om de conferentie te organiseren was een bedrag van circa 700.000 euro nodig. 'Wij dachten dat dat geen probleem zou zijn', zegt Van Rooijen 'maar de praktijk bleek veel weerbarstiger. Wij hebben een professionele sponsorwerver in de armen genomen en een mooie presentatie in elkaar gezet om het bedrijfsleven te interesseren voor de conferentie. Maar ondanks aanbevelingen van Prinses Mabel en Minister Ploumen en intensieve gesprekken met bestuurders van grote bedrijven, kregen wij toch nul op rekest. Ik wil geen specifieke bedrijven nawijzen, maar het mag best eens gezegd worden dat bijvoorbeeld DSM, Philips en Shell, die vaak hun maatschappelijke betrokkenheid etaleren, niet met de AIDS Conference wilden worden geassocieerd. Dat geeft meteen aan dat het klimaat wat dat betreft de afgelopen jaren is veranderd: vroeger bestond die bereidheid wel, maar nu

Het gevoel voor urgentie is weggezakt; men denkt dat hiv/aids een overwonnen probleem is

is het kennelijk niet meer sexy om je voor aids in te zetten. Uiteindelijk bleek alleen Heineken de positieve uitzondering te zijn en hebben wij sponsoring weten te verwerven bij de Postcode Loterij, een aantal farmaceutische bedrijven en enkele vermogende particulieren. Daarnaast zijn veel activiteiten door de overheid gefinancierd, met name door de Gemeente Amsterdam, Buitenlandse Zaken en het ministerie van VWS. Die

beperkte belangstelling vanuit de samenleving heeft mij doordrongen van het feit dat het gevoel van urgentie is weggezakt. Men denkt dat hiv/aids een overwonnen probleem is, maar dat is geenszins het geval. Dat moeten wij tijdens deze conferentie duidelijk maken.'

Een duidelijke boodschap nodig

'Wij willen de conferentie aangrijpen om een boodschap van urgentie en hoop uit te dragen', zegt Van Rooijen. 'Onze slogan is: *AIDS is not over, but it can be*. Om deze boodschap over het

Ik geloof erg in de aanpak van hiv-zorg via grote steden, de Fast-Track Cities strategie

voetlicht te brengen, heeft de Amsterdam Planning Group een aantal evenementen georganiseerd die de nodige PR moeten opleveren. Woensdag 16 mei was wat dat betreft een belangrijke dag. Overdag vond het Youth Dialogue Lab plaats. Jongeren gingen via internet met elkaar in gesprek om een hiv/aids-campagne te ontwikkelen. Op het eind van de dag lag er een campagnevoorstel gericht op jongeren. Op diezelfde dag vond 's avonds een concert plaats in AFAS Live, de voormalige Heineken Music Hall, in aanwezigheid van koning Willem Alexander en koningin Máxima. Tijdens de conferentie organiseren wij een Private Sector Summit om de samenwerking met private partijen te bespreken en te bekijken hoe wij obstakels voor partnerships kunnen wegnemen. Gezien de reacties tijdens onze sponsor-werving bij bedrijven is dat geen overbodige luxe. Na het concert willen wij het algemene publiek bereiken met een Pop Up Aids Expo, een als expositie ingerichte container die door het hele land zal rijden. Wij denken dat deze activiteiten de nodige aandacht in de pers zullen opleveren, zodat wij onze boodschap van urgentie en hoop kunnen uitdragen.'

Hiv-zorg moet breed worden gedragen

Het lijkt erop dat de thematiek van de internationale conferentie in de loop van de jaren is verschoven van pure wetenschap naar politiek en lokale projecten. Peter van Rooijen: 'De wetenschappers, artsen en verpleegkundigen vinden hun weg wel naar het wetenschappelijke congres, en de traditionele belangen-

organisaties weten zich wel te profileren in de Global Village. Daarom richten wij onze aandacht vooral op politici en het grote publiek. Zo gaat bijvoorbeeld prinses Mabel een bijeenkomst van parlementariërs voorzitten. Zij zet zich al jaren consistent in voor de aids-bestrijding en zal ongetwijfeld in staat zijn het onderwerp bij de aanwezige politici op het netvlies te krijgen. Verder zijn er zoals gezegd bijeenkomsten met de private sector en met politici uit Oost-Europa en Centraal Azië. Zelf geloof ik erg in de aanpak van hiv-zorg via grote steden, de Fast-Track Cities strategie. In grote delen van de wereld concentreert de hiv-problematiek zich

Om aids in 2030 de wereld uit te krijgen is meer nodig dan goede medische zorg

in de grote steden. Daar kunnen lokale overheden plaatselijke projecten steunen om de epidemie terug te dringen. Dat werkt meestal beter dan grote nationale initiatieven. Ook het grote probleem van stigma en discriminatie kan op lokaal niveau beter worden aangepakt. Wereldwijd hebben zich veel grote steden aangesloten bij het project, vaak met goede resultaten. In Amsterdam hebben wij bijvoorbeeld het H-TEAM dat in de regio heeft bijgedragen aan het behalen van goede resultaten doordat de zorg heel dicht op de populatie zit. Mede daardoor hebben wij de 90-90-90 doelstelling al overschreden; in Amsterdam zitten wij rond de 95-95-95. Tijdens de conferentie gaan we dit onder de aandacht brengen tijdens een pre-conferentie over de 90-90-90 doelstellingen. Het is nu wel duidelijk dat wij dat wereldwijd niet gaan halen in 2020. Daarom zeg ik vaak: 'het glas is nog niet half vol'. Als we geen alternatieve benaderingen gaan opzetten, lukt het niet aids in 2030 de wereld uit te krijgen. Daarvoor is veel meer nodig dan goede medische zorg alleen.'

Andere manier van kijken

De International AIDS Conference is uiteraard een serieuze aangelegenheid. Maar het is ook een ontmoetingsmoment tussen verschillende culturen en daarom wordt in het programma altijd plaats ingeruimd voor kunst, cultuur & debat. Peter van Rooijen: 'De culturele activiteiten rondom de conferentie gaan allemaal over hiv en aids, maar dan vanuit een ander perspectief. Ik noemde al het Red Ribbon Concert en de Youth Summit van 16 mei. In juli worden er fototentoonstellingen van Adriaan Backer en Colet van der Ven over hiv & stigma en van Marjolein Annegarn (The Stigma Project) ingericht. Atlas2018 heeft twee weken een tentoonstelling in de Beurs van Berlage, met verhalen van mensen met hiv vanuit vele werelddelen. Op 25 juli vindt een fakkeltocht plaats en een dag daarvoor wordt het theaterstuk Poz Paradise opgevoerd. Er vinden symposia plaats over preventie bij transgenders, over hiv bij jongeren en over PrEP en Partner waarschuwing. Het

Aidsfonds organiseert een bijeenkomst onder de veelzeggende titel *Invest in Communities Now!*. Dit is nog maar een greep uit het veelzijdige aanbod. Kortom: deze zomer kun je in Amsterdam niet om de hiv/aids-problematiek heen.'

Hoe voorkomen wij dat de hiv-zorg inzakt?

Volgens Peter van Rooijen is de afgelopen jaren vooral aandacht besteed aan de toegankelijkheid van hiv-medicatie in verschillende landen. Daarmee is indrukwekkende vooruitgang geboekt. Maar bij deze focus op medicatie is de aandacht voor andere essentiële zaken achter gebleven. Van Rooijen: 'Daarbij denk ik vooral aan de 'zachtere' kanten van ons werk, dus niet primair aan de expertise van de behandelaren maar aan aspecten zoals: preventie, seksuele vorming van jongeren, het bereiken van homomannen en verslaafden, mensenrechten en bescherming van jonge vrouwen. Je ziet het vooral in ontwikkelingslanden die zich hebben opgewerkt tot middeninkomenslanden. De financiële steun uit de rijke landen wordt dan minder, de lokale overheden zetten alle financiële middelen in op medicatie en deze 'zachte' omringende factoren vallen tussen wal en schip. Dit verschijnsel is ook onderkend door het Global Fund, dat nu probeert de flankerende zorg in opkomende economieën in stand te houden. Ik ben van mening

Onze hiv-zorg wordt getypeerd door een hoge mate van toegankelijkheid, inclusiviteit, weinig stigma, bescherming van de mensenrechten en een sterk zorg-en verzekeringssysteem

dat het Nederlandse model hierbij ondersteuning kan bieden. Onze hiv-zorg wordt getypeerd door een hoge mate van toegankelijkheid, inclusiviteit, weinig stigma, bescherming van de mensenrechten en een sterk zorg- en verzekeringssysteem. De inclusiviteit leidt tot een cultuur van polderen, wat misschien een beetje stroperig is maar wel een breed draagvlak oplevert. Dat levert een situatie op waarin politieke wil ontstaat om iets aan de hiv-problematiek te doen en waarbij voldoende financiële middelen beschikbaar komen. Dit open, laagdrempelige poldermodel komt bijna nergens anders voor; misschien een beetje in Engeland. Maar het is een ijzersterk model dat garanties biedt tegen politieke willekeur en opportunisme. Als wij erin slagen iets van deze benadering over te brengen naar andere landen, is wat mij betreft de conferentie geslaagd.' ■

Lambert Grijns

Fotografie Aad Meijer

ONLINE INTERVIEW - WWW.GILONLINE.NL

- **Directeur Sociale Ontwikkeling (DSO)**
Ministerie van Buitenlandse Zaken
- **Ambassadeur voor Seksuele en**
Reproductieve Gezondheid en Rechten
(SRGR) & hiv/aids

De International AIDS Conference moet een politieke lading krijgen

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken speelde een belangrijke rol bij de toewijzing van de International AIDS Conference aan Amsterdam. Een van de belangrijkste argumenten was, dat Nederland de rol kan vervullen van Poort naar het Oosten, de gebieden in Oost-Europa en Centraal Azië waar de zorg voor mensen met hiv en aids nog in een elementair stadium verkeert. Lambert Grijns heeft in de afgelopen jaren veel van die landen bezocht om de problematiek rondom hiv bespreekbaar te maken. Hij ziet de International AIDS Conference als een belangrijk medium om politici te overtuigen van het belang van een weldoordachte aanpak.

'Uiteraard heeft het ministerie de toewijzing aan Amsterdam niet in z'n eentje bewerkstelligd', zegt Grijns 'er heeft een intensieve samenwerking plaatsgevonden tussen verschillende partijen: de Nederlandse hiv-community, behandelaren, ngo's, de private sector en de overheid. De Amsterdam Planning Group onder leiding van Peter van Rooijen heeft die samenwerking goed gecoördineerd, niet alleen tot de toewijzing maar ook daarna. Van de private partijen zijn vooral de hotelgroep, de RAI en farmaceutische bedrijven actief geweest. Vanuit de overheid hebben behalve Buitenlandse Zaken ook het Ministerie van VWS en de Gemeente Amsterdam een belangrijke rol gespeeld. Tot de toewijzing was burgemeester Eberhard van der Laan erg actief; na zijn overlijden is die rol met verve overgenomen door loco-burgemeester Eric van der Burg. En minister Kaag voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft sinds haar aantreden veel belangstelling voor de conferentie getoond. Kortom: het is een kwestie van intensief teamwork geweest en gebleven.'

Poort naar het Oosten

'Het Directoraat Sociale Ontwikkeling richt zich niet alleen op Oost-Europa en Centraal Azië, wij zijn bijvoorbeeld ook actief in Indonesië en Kenya. Maar in het kader van hiv/aids gaan de activiteiten momenteel vooral uit naar de landen die voorheen

De activiteiten gaan momenteel vooral uit naar landen die voorheen deel uitmaakten van de Sovjet Unie

deel uitmaakten van de Sovjet Unie, zowel landen in Europa als in Centraal Azië. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Rusland, Oekraïne, Kazachstan, Tadzjikistan. Ook in sommige landen in het Midden-Oosten zien wij een toename van hiv-infecties, maar de incidentie is er relatief laag en deze landen vormen voor ons geen speerpunt. In de landen waarop wij ons richten, met name in Rusland, komt steeds vaker hiv voor via heteroseksuele overdracht. Tot nu toe bleef de epidemie geconcentreerd onder specifieke risicogroepen, zoals drugsgebruikers en sekswerkers. Tegen deze groepen wordt door de lokale overheden streng opgetreden: zij worden niet in zorg gebracht maar gecriminaliseerd en regelmatig in de gevangenis gezet. Wij pleiten voor een benadering bij drugsgebruikers die meer lijkt op het systeem in Nederland en veel andere landen, waarbij drugsgebruikers vanuit gezondheidsperspectief tegemoet worden getreden, de zgn *harm reduction*. Denk daarbij aan decriminalisering, spuitomruil, methadonverstrekking en training van behandelteams. Sommige landen in de regio, zoals Kirgizie en Tadzjikistan, en op kleinere schaal Kazachstan zijn

hiertoe al overgegaan. Maar in veel van die landen is de publieke opinie zodanig dat het voor politici moeilijk is stappen te ondernemen richting dit model. Daarom zijn wij de afgelopen jaren erg druk geweest om politici uit die landen naar de

In Oost-Europa en Centraal Azië is de publieke opinie zodanig dat politici moeilijk stappen kunnen ondernemen richting het Nederlandse model

International AIDS Conference te halen. Wij vinden het belangrijk dat niet alleen wetenschappers, behandelaren en de hiv-community daar informatie uitwisselen, maar dat er ook overheden aanwezig zijn.'

Ngo's kunnen besluitvorming faciliteren

Lambert Grijns is enthousiast over hetgeen DSO de afgelopen jaren voor elkaar heeft weten te brengen. 'Ik ben optimistisch dat we tijdens de IAC een politieke bijeenkomst kunnen organiseren tussen 15 landen uit Oost-Europa en Centraal Azië. Wij faciliteren het, de WHO nodigt formeel uit en zit voor, gesteund door UNAIDS. De bijeenkomst zal plaatsvinden achter gesloten deuren, zodat de landen thema's zoals drugs, seksuele voorlichting, en overdracht van hiv tussen mannen die seks hebben met mannen (MSM) bespreekbaar kunnen maken, van gedachten kunnen wisselen over de beschikbaarheid van hivremmers en uiteindelijk *best practices* kunnen delen. Er gebeurt immers al van alles in de landen, de uitdaging is nu om het op te schalen naar nationaal en regionaal niveau. Wij hopen dat daardoor de politieke bereidheid ontstaat om de problematiek te erkennen, beleid te ontwikkelen en daarvoor budget vrij te

Voor jongeren moet de toegang tot zorg stevig worden verbeterd

maken. Daarbij vragen wij extra aandacht voor de positie van jongeren. Voor hen moet de toegang tot zorg stevig worden verbeterd. Wij kunnen daarbij ondersteuning aanbieden, maar vooral ngo's kunnen goed werk verrichten, denk daarbij aan het

Aidsfonds, Dance4Life en Aids Foundation East-West (AFEW) die in Oost-Europa werkt aan spuitomruil en methadon-verstrekking, maar die ook een prominente rol speelt in *advocacy*. AFEW heeft de afgelopen tijd wetenschappers uit

In Rusland zit de overheid in een spagaat

die regio's getraind en voorbereid op een deelname aan de Conference in Amsterdam. Kortom: wat er de laatste tijd ook wordt beweerd over ngo's, zij spelen een cruciale rol bij het beïnvloeden van lokale overheden.'

Hiv-problematiek telkens anders

Rond 2015, toen de IAC werd toegewezen aan Amsterdam, daalde het aantal nieuwe hiv-infecties. In 2016 stagneerde de daling. Nu daalt het aantal nieuwe infecties in sommige landen, maar in andere landen neemt het toe. Lambert Grijns: 'Als je bijvoorbeeld kijkt naar Rusland, dan vindt 55% van de nieuwe infecties plaats door heteroseksueel verkeer. Het is niet zo dat de overheid het probleem volkomen negeert: in Rusland is de prijs voor medicijnen omlaag gebracht en de moeder-op-kind-besmetting is sterk gereduceerd. Daar staat tegenover dat op hiv een groot taboe rust, dus de overheid zit als het ware in een spagaat: je wilt wel iets doen, maar je kunt je niet te veel permitteren. Dat zie je in Rusland terug in de manier waarop ze omgaan met de grote migrantenstroom vanuit voormalige

In Oeganda is al 1 op de 8 kinderen met hiv resistent tegen de gebruikelijke hiv-remmers

Sovjet-landen: deze mensen worden niet behandeld maar terug gestuurd. Zo houd je het hiv-reservoir behoorlijk in stand. Een soortgelijke spagaat komt voor in Indonesië: enerzijds wordt het land steeds strenger islamitisch en komt hiv steeds verder in de taboesfeer, anderzijds experimenteren jongeren in Jakarta er lustig op los met seks, drugs en rock&roll. Veilig vrijen is er niet bij, omdat de strenge islam het gebruik van voorbehoedsmiddelen door ongehuwden verbiedt. Maar er bestaan ook landen waar het de goede kant op gaat. In sub-Sahara Afrika is de toegang tot medicijnen sterk verbeterd en in Zuid-Afrika heeft een grote omslag in het denken over hiv plaatsgevonden. Wel staan we in Afrika voor het toenemende

probleem van resistentie. In Oeganda is al 1 op de 8 kinderen met hiv resistent tegen de gebruikelijke hiv-remmers. Maar bemoedigend is de situatie in China: de toegang tot zorg gaat vooruit en op lokaal niveau zit beweging in de discussie over homorechten en drugsgebruik. Maar laten we ook naar onszelf kijken. Het buitenland is niet alleen ver weg, het is ook aanwezig in Nederland. Wij zouden meer aandacht moeten hebben voor onze migranten. Behoorlijk wat hiv-infecties in Nederland vinden plaats onder migranten. De oorzaak is veelal: kennisgebrek of onvoldoende toegang tot zorg. Wat dat betreft valt er wereldwijd, dus ook hier, nog veel te verbeteren.'

Aids is niet voorbij

Als het aan Lambert Grijns ligt, is de IAC geslaagd als de bereidheid van politici toeneemt om de hiv-problematiek in hun landen fundamenteel aan te pakken. Bijvoorbeeld politici uit de 15 aanwezige landen uit Oost-Europa en Centraal Azië, maar ook uit andere brandhaarden, met name in Afrika, en uit de donorlanden in Europa en Noord-Amerika. Grijns: 'Wij zorgen

In wezen is in Afrika hiv een kwestie van gender-ongelijkheid

met onze partners voor informatie over *harm reduction* programma's, in de vorm van wetenschappelijke presentaties, aanwezigheid in het Global Village gedeelte met informatie en optredens en via mediapresentaties. Daarbij wordt aandacht gevraagd voor de positie van drugsgebruikers, MSM, gevangenen, migranten en sekswerkers. En natuurlijk voor vrouwenrechten want met name in Oost- en Zuid-Afrika is de positie van vrouwen sterk verweven met hiv. In wezen is hiv in die gebieden een kwestie van gender-ongelijkheid. Onze voorlichting en pleidooien zijn voornamelijk gebaseerd op de Nederlandse benadering van hiv, namelijk: beleid dicht op de doelgroepen. Mensen met hiv staan in ons beleid centraal. Ons beleid is pragmatisch (denk aan het drugsbeleid en onze tolerantie t.a.v. sekswerk), maar ook principieel: wij houden vast aan mensenrechten. Bovendien is ons beleid gebaseerd op wetenschappelijke evidentie; dankzij de Hiv Monitor weten wij in Nederland precies wat er aan de hand is. Ik verheug me op de Conference en niet in de laatste plaats op de film van Bert Oele en Erwin Kokkelkoren die dan in première gaat onder de veelzeggende titel *I will speak, I will speak*, het Nederlandse adagium 'dicht op de doelgroepen' ten voeten uit. Ik hoop dat de vertegenwoordigers uit de 15 landen in Oost-Europa en Centraal Azië uit Amsterdam vertrekken met het inzicht dat aids niet voorbij is, dat de overheden serieus aan de slag moeten en dat zij zich afvragen: wat willen wij als overheid doen in ons land?' ■

Louise van Deth

ONLINE INTERVIEW - WWW.GILONLINE.NL

Fotografie James Oatway

Hiv-projecten in het buitenland benaderen vanuit de Nederlandse inclusiviteits-gedachte

Louise van Deth is van veel markten thuis. Zij studeerde Economie en Klassieke Talen in de VS, behaalde daar haar MBA aan de Tuck School of Business en studeerde Engelse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Zij begon haar carrière als bankier bij Pierson, Heldring & Pierson, werd adjunct-directeur Centraal Bureau Fondsenwerving, daarna directeur Stichting Natuur en Milieu en trad in 2008 toe als bestuurder bij STOP AIDS NOW!. Vanaf 2016 is zij directeur van Aidsfonds- Soa Aids Nederland. Vanaf haar aantreden werkt zij aan een organisatie die slim investeert en optimaal gebruik maakt van *evidence* en data.

● Directeur Aidsfonds - Soa Aids Nederland

Het Aidsfonds speelt zowel in Nederland als in het buitenland een belangrijke rol als bemiddelaar en subsidieverstrekker. Voor de buitenlandse projecten fungeert het als een niet-gouvernementele organisatie (ngo) en als fonds. Van Deth: 'De overeenkomst tussen onze binnenlandse en buitenlandse activiteiten is, dat wij projecten van anderen mede mogelijk maken. In Nederland steunen wij bijvoorbeeld de Hiv Vereniging, de belangenorganisatie voor mensen met hiv, maar ook het wetenschappelijk hiv-onderzoek dat zich specifiek richt op genezing van hiv, zowel door medicatie als door middel van sociale projecten. Daarnaast biedt het Aidsfonds bijvoorbeeld financiële ondersteuning aan individuele personen met hiv die op de een of andere manier hun toegang tot de zorg niet kunnen betalen en aan groepen zoals Hello Gorgeous die werken aan de versterking van de positie van mensen met hiv. De activiteiten van Soa Aids Nederland zijn op Nederland gericht. De ondersteuning die het Aidsfonds biedt in het buitenland is uiteraard niet identiek aan wat wij in Nederland doen. Ieder land, iedere regio kent zijn eigen problematiek en zijn eigen manier om de problemen aan te pakken. Daarom zijn onze buitenlandse activiteiten heel

.....

In wezen wordt alles wat je doet voor een goede hiv-zorg mede door de politiek bepaald

.....

divers. Vanuit de Nederlandse gedachte dat je de hiv-epidemie moet aanpakken door te overleggen en samen te werken met die groepen voor wie het beleid bedoeld is, treden wij in overleg met lokale partijen en ondersteunen wij projecten die ter plaatse een grote kans van slagen hebben. Zo hebben wij onlangs een succesvol project in Swaziland afgerond.'

Aidsfonds als ngo en financieringsfonds

Aidsfonds is de projectleider van een aantal grote buitenlandse programma's die door de Nederlandse overheid worden gesteund. Daarnaast heeft het fonds 160.000 donateurs en wordt het mede gefinancierd door de Postcode Loterij. 'Wij kunnen jaarlijks een aanzienlijke som geld besteden', zegt Louise van Deth 'waarvan een deel in Nederland blijft en een deel naar het buitenland gaat. Momenteel zie je bijvoorbeeld

dat veel lage-inkomenslanden zich hebben ontwikkeld tot midden-inkomenslanden. Dat heeft gevolgen voor de prijzen van hiv-geneesmiddelen en voor de geneesmiddelendonoraties vanuit het buitenland, waardoor die op slag een stuk duurder worden. Dit staat de toegang tot levensreddende medicatie in het betreffende land in de weg. Wij ondersteunen in dergelijke landen de groeperingen die deze wijzigingen juridisch aanvechten om op die manier de lokale hiv-zorg te beschermen.

.....

Project PITCH ondersteunt lokale organisaties om te lobbyen bij hun regionale overheden voor betere hiv-zorg

.....

Wij voeren de juridische gevechten niet zelf, maar ondersteunen altijd lokale groeperingen. Dit is een mooi voorbeeld van het community-perspectief dat wij hanteren. Datzelfde geldt voor bijvoorbeeld het project *Bridging the Gaps* in 16 verschillende landen. Dat doen we samen met Buitenlandse Zaken en gedurende 5 jaar werken we samen met specifieke belangengroepen, met als doel de behandeling van mensen met hiv en preventie van hiv te verbeteren. Persoonlijk heb ik hoge verwachtingen van het nieuwe project PITCH, waarbij lokale organisaties worden ondersteund en trainingen krijgen om te lobbyen bij hun regionale overheden voor betere hiv-zorg. Ik ben ervan overtuigd dat het bestrijden van aids en hiv begint bij de politieke wil om er iets aan te doen. Dat geldt eveneens voor onze projecten die specifiek zijn opgezet om heel jonge kinderen met hiv, tussen de 0 en 4 jaar te bereiken. Die zijn alleen succesvol als de overheid er krachtig achter gaat staan. Om deze initiatieven een kans te geven is veel organisatorische en financiële ondersteuning nodig. Dat is precies wat Aidsfonds kan bieden.'

Investerings in hiv-zorg buiten Nederland ook in ons belang

In Nederland zijn de internationale doelstellingen voor hiv-zorg nog niet gehaald. Dus naast het investeren in het buitenland wil Aidsfonds ook zorgen dat de doelstellingen in

eigen land worden bereikt. Van Deth: 'In Nederland hebben wij ongeveer 23.000 mensen met hiv. Naar schatting 10% van de personen met een infectie kent zijn hiv-status niet. Jaarlijks komen er ongeveer 850 nieuwe hiv-diagnoses bij, waarvan ruim 40% laat –zo je wilt: te laat– in zorg komt. Er is dus nog volop werk aan de winkel in Nederland. Wij hebben ons dan ook stevig ingezet voor oplossingen voor dit probleem, veelal in samenwerking met het RIVM: informatie aan medici om met name huisartsen alerter te maken op hiv, campagnes voor jongeren omdat bij hen de kennis over hiv en de bereidheid

Wat wij zien, is dat het terugdringen van de epidemie goed lukt in landen die goed georganiseerd zijn en waar een liberale houding ten aanzien van seks en drugs bestaat

condooms te gebruiken terugloopt, informatie via onze eigen online-service Advies.chat over infectierisico's en veilige manieren om zelf thuis een hiv-test uit te voeren, lobbyen om de hiv-preventiepill PrEP verstrekt en vergoed te krijgen. Ik zou het allemaal graag sneller zien gaan, maar er is vooruitgang. Dat kunnen we helaas niet zeggen van een groot aantal landen om ons heen. Niet ver buiten onze grenzen zien we hier en daar de hiv-epidemie als het ware exploderen. Dat is een reële bedreiging; het hiv-virus kent geen staatkundige grenzen. Wereldwijd zijn naar schatting 37 miljoen mensen geïnfecteerd met hiv. Van hen zijn ongeveer 21 miljoen personen in behandeling. Dat is nog maar iets meer dan de helft. Wat we zien, is dat het terugdringen van de epidemie goed lukt in landen die goed georganiseerd zijn en waar een liberale houding ten aanzien van seks en drugs bestaat. Het gaat slecht in conservatieve landen met een autoritaire, repressieve overheid. Dat zijn vaak midden-inkomenslanden die wel over de middelen beschikken om hun landgenoten met hiv te behandelen, maar dat niet doen. Zo zie je bijvoorbeeld dat in de landen van Oost-Europa en Centraal Azië veruit de meeste nieuwe hiv-infecties plaatsvinden, in Rusland alleen al 80% van de totale regio. Het is belangrijk de uitbreiding daar snel een halt toe te roepen. Dit ten eerste voor de mensen in het land zelf en ook om te voorkomen dat wij door import van hiv vanuit het oosten worden teruggeworpen naar een situatie van vele jaren geleden. Om dat te bereiken is het belangrijk juist in die regio groepen en netwerken te ondersteunen die opkomen

voor hiv-zorg en preventie van hiv, onder vooral homomannen en drugsgebruikers. In Rusland is de zorg voor vrouwen namelijk vrij goed georganiseerd om moeder-op-kind-besmetting te voorkomen, maar voor homomannen en drugsgebruikers is daar weinig tot niets geregeld. Aidsfonds promoot en ondersteunt daar *harm reduction* programma's, zoals we die in Nederland ook kennen, bijvoorbeeld het omruilen van spuiten voor druggebruik en het geven van voorlichting over de gevaren van chemsex.'

Aidsbeleid is politiek

'Of je nu seksuele voorlichting op scholen organiseert, zoals wij doen samen met Rutgers, of tijdens festivals condooms verstrekt, hiv-projecten opzet met de Ghanese gemeenschap in de Bijlmer, of spuiten omruilt in Moskou, het komt allemaal op hetzelfde neer', zegt Louise van Deth 'het gaat allemaal om risicoreductie binnen specifieke groepen. Dat doen we altijd samen met de betrokken mensen zelf. Om dat te kunnen doen, en vooral te mogen doen, is medewerking van de overheid nodig. In wezen wordt alles wat je doet voor een goede hiv-zorg mede door de politiek bepaald. De overheid moet haar wil tonen en zij moet er geld voor vrij maken. Daarom wil het Aidsfonds zo slim mogelijk investeren. Bijvoorbeeld door niet alles zelf te bekostigen, maar door te kiezen voor *pilot projecten* en de resultaten daarvan over te dragen aan de lokale of nationale overheid, zodat zij er zelf verder mee kunnen. Voor dergelijke *pilots* is het gebruik van *big data* essentieel: uit deze gegevens kun je opmaken waar de brandhaarden zich bevinden, welke groepen de meeste risico's lopen en waar je deze populaties kunt bereiken. Als wij op deze slimme manier te werk gaan, kunnen wij meer doen met ons budget. Dat vind ik een uitdaging.' Het is niet verwonderlijk dat Van Deth het succes van de International AIDS Conference beschrijft in termen van politieke bereidheid. 'De conferentie is wat mij betreft geslaagd als wij erin

De conferentie is wat mij betreft geslaagd als wij erin slagen de beleidsmakers wereldwijd en in Nederland te activeren

slagen de beleidsmakers wereldwijd en in Nederland te activeren. Het algemene publiek én de politici moeten opnieuw de urgentie van de strijd tegen hiv en aids in de wereld zien. Aids is nog niet voorbij, maar wij zijn wel de generatie die een einde kan maken aan de vreselijke hiv-epidemie. Dan moet er wel geld en politieke wil zijn om vanuit de lokale *communities*, dus met de betrokken mensen zelf, die strijd aan te gaan.' ■

ONLINE INTERVIEW - WWW.GILONLINE.NL

Bertus Tempert

• Voorzitter Hiv Vereniging

Fotografie Marjolein Annegarn

Hiv moet weer hoger op de agenda komen

Hiv Vereniging zet zich in voor de belangen van mensen die leven met hiv in Nederland, ongeacht sociale of migratie-achtergrond. In dat opzicht heeft de vereniging in 2017 een goede keuze gemaakt door Bertus Tempert tot voorzitter te benoemen. Hij werd opgeleid tot leraar Engels en Geschiedenis, maar verkoos een leven binnen de hiv-gemeenschap boven een leven voor de klas. Hij begon in 1987 als buddy bij de Schorerstichting, werkte bij de Aids Infolijn, was van 1990 tot 2004 bij de Jellinek leider van een project voor hiv-geïnfecteerde drugsgebruikers, werkte tien jaar bij het programma Etnische Minderheden van Soa Aids Nederland en werd in 2016 bestuurslid migrantenbelangen van de Hiv Vereniging. Hij heeft daardoor ervaring met mensen met hiv uit verschillende groepen: MSM, vrouwen, drugsgebruikers en mensen met een migratieachtergrond, plus de nodige ervaring als hulpverlener en bestuurder. Naast zijn voorzitterschap van de Hiv Vereniging is hij coördinator van de afdeling Services van Aidsfonds & Soa Aids Nederland.

'Wij zijn er voor alle personen in Nederland die leven met hiv', zegt Tempert 'en wat dat betreft hebben wij de afgelopen tijd met name vooruitgang geboekt bij de groepen: mensen met een migratieachtergrond, vrouwen en jongeren. We hebben nu een veel grotere diversiteit binnen de groep van ruim dertig getrainde voorlichters, verspreid over het hele land. In samenwerking met Summa Zorg hebben we de leermodule Positief in Beeld ontwikkeld, specifiek gericht op het voortgezet en middelbaar onderwijs. Het doel daarvan is: hiv bespreekbaar en zichtbaar maken. Daarnaast bestaat de workshopreeks Positief Leven die vooral bedoeld is voor mensen met hiv die relatief kort de diagnose hebben. Ook hier zie je meer diversiteit. Afgelopen jaar is er een sectie heteromannen opgericht. En onze werkgroep Colourful is erin geslaagd mensen met verschillende migranten-achtergronden te bereiken. Vrouwen met een multiculturele achtergrond lopen hierbij voorop. Binnenkort zal hoogstwaarschijnlijk een bi-culturele vrouw toetreden tot ons bestuur. Maar eerlijk is eerlijk: er zijn ook groepen die bij deze ontwikkeling achter blijven, met name heteromannen met een migratieachtergrond en sekswerkers. Op deze mensen zullen wij ons in de toekomst nadrukkelijker moeten richten.'

Hiv-landschap verandert

Onze maatschappij is verre van statisch en de hiv-problematiek beweegt mee met de maatschappelijke veranderingen. Hiv in Nederland is allang niet meer alleen een MSM-kwestie. Bertus Tempert: 'De afgelopen jaren zijn er meer migranten uit andere gebieden dan sub-Sahara Afrika gekomen. Die brengen andere culturele waarden met zich mee en kijken anders tegen hiv aan. Bovendien reageert de overheid strenger op de migrantenstroom: als in het land van herkomst een goede hiv-zorg bestaat, kun je geen Nederlandse verblijfsvergunning krijgen op basis van je hiv-status alleen. Om op de diversiteit van de verschillende migrantengroepen in te kunnen spelen, hebben wij *peer-to-peer* support georganiseerd: mensen uit een bepaald land en

Onze werkgroep Colourful is erin geslaagd mensen met verschillende migranten-achtergronden te bereiken

een bepaalde cultuur helpen migranten uit hetzelfde land en dezelfde cultuur. Maar we zien ook dat hierin veel variatie bestaat en soms geven mensen juist de voorkeur aan mensen buiten hun cultuur en niet uit hetzelfde land. Dit uit angst voor herkenning of geroddel. Bovendien zien wij het aantal

transgender personen uit allerlei culturen zichtbaarder en groter worden. Het blijft een uitdaging daarop adequaat te reageren, vooral omdat één factor slechts heel langzaam verbetert, namelijk: het stigma rond een hiv-infectie. Zelf ben ik niet zo gecharmeerd van het woord 'stigma' omdat daarmee verschillende dingen worden aangeduid, en spreek ik liever van: het normaliseren van leven met hiv. Daarop

Het is de vraag of voor de meeste goed behandelde ook een normaal, prettig leven is weggelegd

blijven wij als Hiv Vereniging volop inzetten. Wij hebben daarover publiekscampagnes gevoerd om niet alleen medici en verpleegkundigen, maar ook het algemene publiek te informeren en hetero- en migrantenmannen over de streep te trekken. Mensen moeten zich realiseren dat je met hiv heel lang kunt leven en dat je als het virus niet meetbaar is, je hiv niet overdraagt. Daarvoor voeren wij de n=n campagne: als het virus niet meetbaar is, kun je hiv niet overdragen. Wij hopen dat dit kwartje bij iedereen zal vallen. In combinatie met voorlichting over PrEP moet dat de angst voor hiv-overdracht kunnen wegnemen.'

Haalt Nederland de WHO-doelstellingen?

De WHO heeft jaren geleden de zogenaamde 90-90-90 doelstellingen geformuleerd: 90% van de mensen met hiv kent zijn status, 90% daarvan verkeert in zorg en bij 90% van hen is het virus onderdrukt. Oftewel: 73% van de mensen met hiv is niet infectieus. Bertus Tempert: 'Wat mij betreft mag je daar nog een 90% doelstelling aan toevoegen: van degenen bij wie het virus is onderdrukt leidt 90% een goed, of in ieder geval 'normaal, prettig' leven. Als je naar deze reeks van vier 90%-doelstellingen kijkt, dan slagen we er in Nederland wel in de tweede en derde te realiseren: 90% in zorg krijgen en 90% virusonderdrukking, maar het opsporen van 90% van de mensen met hiv blijft een *bottleneck* en het is de vraag of voor de meeste goed behandelde ook een normaal, prettig leven is weggelegd. Dat laatste is een belangrijk onderwerp voor de Hiv Vereniging. Wij willen onze leden goed informeren over het leven met hiv en hen ondersteuning bieden, bijvoorbeeld met de eerder genoemde workshopreeks Positief Leven. Die loopt al jaren goed; de groepen deelnemers worden steeds diverser en de toestroom neemt toe. Wat betreft het opsporen van mensen die niet weten dat ze hiv hebben blijft de rol van onze vereniging beperkt tot voorlichting. Als steeds meer mensen met hiv zichtbaar worden en laten zien dat ze een heel

gewoon leven leiden, waarin je verliefd wordt, relaties aangaat, werkt, sport en kinderen krijgt – en vul het lijstje zelf maar aan – wordt de drempel om te testen hopelijk lager.’

Meer actie nodig

‘Maar om de doelstellingen echt te halen is meer actie nodig’, meent Tempert ‘met name de groepen die moeilijker bereikbaar zijn, moeten we proberen te bereiken. Om specifieke groepen voor te lichten, worden bijvoorbeeld in Amsterdam Zuidoost toneelvoorstellingen en lokale tv-series gemaakt waarin leven met hiv centraal staat. Organisaties zoals GGD’en, maar ook andere aanbieders, bieden testen

Het RIVM heeft een duidelijk Actieplan aangeboden aan het ministerie van VWS waarin goede hiv-zorg in Nederland een speerpunt blijft

aan op festivals, in sauna’s of rijden met een bus door het land. Ook commerciële aanbieders stellen testen ter beschikking, waardoor je anoniem en sneller dan via een soa-poli je status kunt testen. Je moet dan wel zorgen dat je een betrouwbare zelftest koopt. Maar ook het zorgcircuit en de politiek mogen wel wat meer bewegen. Nog steeds zijn huisartsen niet voldoende alert op hiv, met name buiten de grote steden. En de huidige regering is nogal stroef zodra een kwestie een moreel kantje heeft. Nou, dat is bij hiv nog altijd het geval. Ik weet niet wat wij van de nieuwe minister kunnen verwachten op het gebied van hiv-zorg. Het RIVM heeft een duidelijk Actieplan aangeboden aan het ministerie van VWS waarin goede hiv-zorg in Nederland een speerpunt blijft. Daarnaast hebben de NVHB (Nederlandse Vereniging van Hiv-behandelaren) en V&VN Verpleegkundig Consulenten Hiv een door ons onderschreven actieplan aangeboden. Maar we moeten ook naar ons zelf kijken. De Hiv Vereniging trekt nauw samen op met het Aidsfonds. Met hen hebben wij veel gemeenschappelijke belangen en opvattingen, maar we moeten ervoor zorgen dat onze visies en strategieën niet uiteen drijven. Het Aidsfonds verlegt zijn focus steeds meer naar het buitenland, primaire preventie, nul nieuwe hiv-infecties en de genezing van hiv, terwijl wij vinden: in Nederland is nog meer dan genoeg te doen op gebied van goede ondersteuning en zorg voor mensen met hiv. Om naar genezing van hiv en nul nieuwe hiv-infecties te

komen heb je een sterke gezonde hiv-community met voldoende middelen nodig. Kortom: als we niet met z’n allen op één lijn blijven en hiv in Nederland niet hoger op de politieke agenda weten te plaatsen, dan zal het moeilijk worden om de laatste stappen te zetten naar de WHO-doelstellingen.’

De horizon reikt verder

Welke rol neemt de Hiv Vereniging op zich tijdens de International AIDS Conference in Amsterdam? Bertus Tempert: ‘Wij zijn bij verschillende activiteiten betrokken. Bijvoorbeeld op 31 mei, voorafgaand aan de Conference, hebben wij een *expert meeting* georganiseerd met politici, medici en media. We doen actief mee aan de Positive Flame Tour, een fakkeltocht waarin de Olympische vlam door veel mensen met hiv door de stad wordt gedragen en die eindigt in het DeLaMar Theater. Daar vindt dan een infotainment-avond plaats voor mensen met hiv en betrokkenen: The Power of Love. Bij de tour organiseren we een *meet & greet* en ik ben zeer vereerd dat ik één van de fakkeldragers mag zijn. Onze belangrijkste rol is die van gastheer/-vrouw namens de Nederlandse hiv-gemeenschap. Tijdens de Conference hebben wij met de gezamenlijke Nederlandse hiv-community de stand Positively Dutch in de RAI. Er hangen welkomstbillboards bij Schiphol, het Centraal Station en Amsterdam RAI en in de stad hangen op veel plekken posters van mensen die leven met hiv, zodat iedereen die leeft met hiv, waar zij of hij ook vandaan komt, zich welkom en gekend kan voelen. Voor ons is de Conference geslaagd als we hebben voldaan aan een goed gastheerschap. En natuurlijk als de Hiv Vereniging meer bekendheid heeft gekregen. Maar de horizon reikt verder dan AIDS 2018: ook in Nederland blijft hiv daarna een belangrijk onderwerp en wij willen eraan bijdragen dat hiv hoger op de agenda komt te staan. Zowel bij de politiek als bij de media.’ ■

Colofon

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door Gilead Sciences Netherlands B.V.
Viñoly Tower, Claude Debussylaan 22, 1082 MD Amsterdam
T +31 (0) 20 718 3650
F +31 (0) 20 718 3651
E gileadnl@gilead.com
I www.gilead.com

De opgenomen artikelen geven uitsluitend de mening van de auteur(s) weer. De uitgever en sponsor zijn niet verantwoordelijk voor de weergegeven meningen, noch delen zij die noodzakelijkerwijs. Raadpleeg bij het voorschrijven van geneesmiddelen altijd de registratietekst. Reacties kunnen worden gericht aan de uitgever. NEX-COM BV, Gerrit van der Veenstraat 112-hs, 1077 EN Amsterdam.

000/NL/18-06/1722
Date of preparation: June 2018

AIDS 2018

22ND INTERNATIONAL AIDS CONFERENCE
AMSTERDAM, NETHERLANDS
23-27 JULY 2018

**BREAKING BARRIERS
BUILDING BRIDGES**

www.aids2018.org